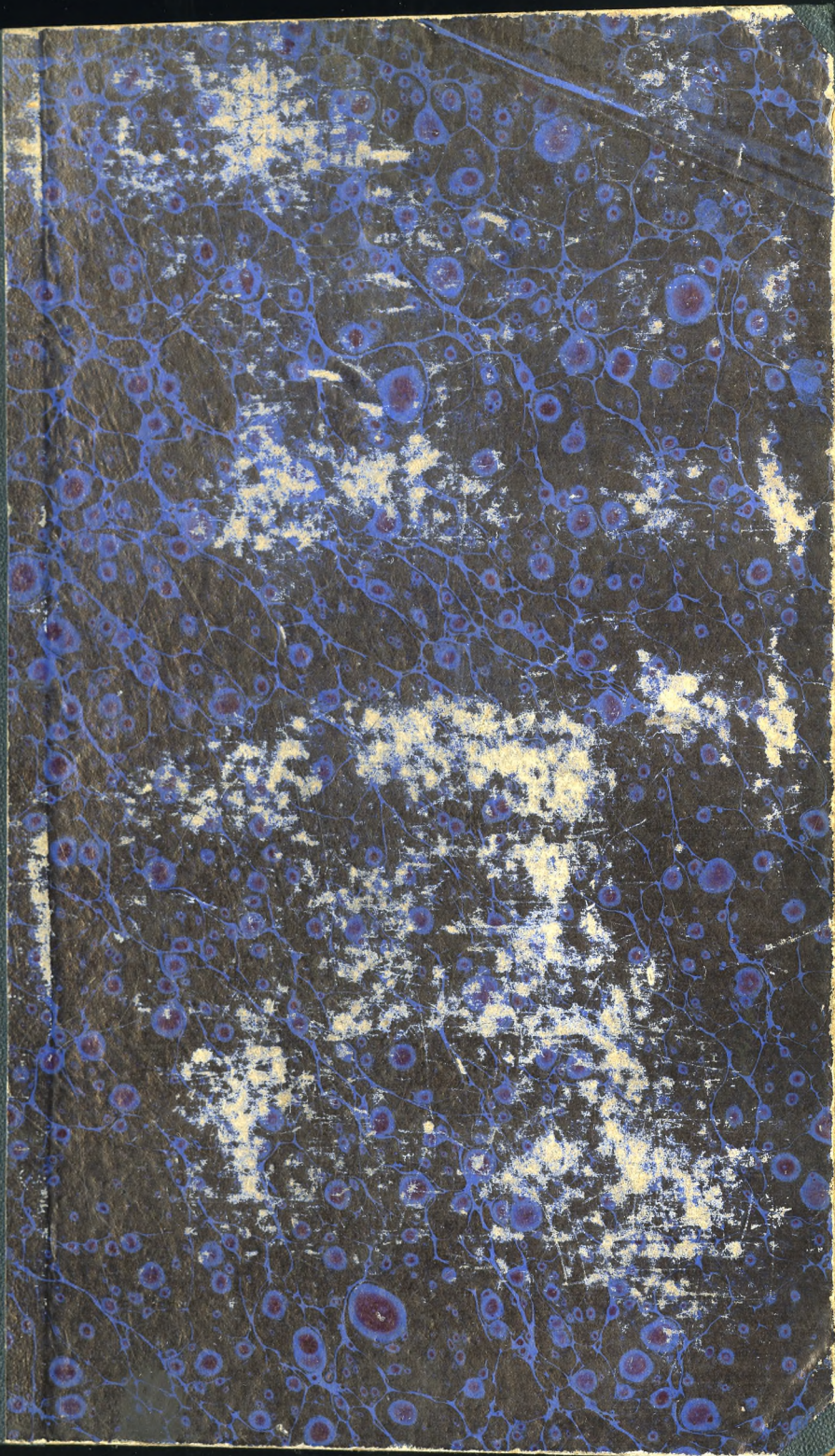

Politikai
röpiratok,

55.

55
427

A

REDUCTIO ÉS EPURATIO

IRTA:

Dr. SZÉKELY JÓZSEF,

KÖZ- ÉS VÁLTÓ-ÜGYVÉD, MAROS-VÁSÁRHELYI KIR.
FŐÜGYÉSZI HELYETTES ÉS ÜGYVED-VIZSGÁLÓ
BIZOTTSÁCI TAG.

9.

Maros-Vásárhelytt,
NYOMTATTA IMREH SÁNDOR A REF. FŐTAN. BETŪVEL.
1875.

A

REDUCTIO ÉS EPURATIO

IRTA:

Dr. SZÉKELY JÓZSEF,

KÖZ- ÉS VÁLTÓ-ÜGYVÉD, MAROS-VÁSÁRHELYI KIR.
FŐÜGYÉSZI HELYETTES ÉS ÜGYVÉD-VIZSGÁLÓ
BIZOTTSÁCI TAG.

9.

Maros-Vásárhelyt,

NYOMTATTA IMREH SÁNDOR A REF. FŐTAN. BETŪVEL.

1875.

bib752 00564911

A ki alkotmányos életünk utóbbi korszakának jelenségeit, s eredményét tárgyilagos bírálat alá veszi, meg nem tagadhatja, hogy hazánkban a haladás, s a kor szellemének megfelelni igyekvő fejlődés eszméi, nemcsak hangoztatva, hanem részben érvényesítve, s foganatosítva is lettek.

Társadalmi életünk külön iránylataiban ugyan még mindig nagyon sok átalakítás, javítás és változtatás szükségességét érezzük; de nagyon természetes, hogy évtizedek, sőt századok tétlensége és mulasztása különösen a kultur életben nagyon rövid idő alatt teljesen ki nem pótolható, s nem orvosolható. Épen azért a történetek fölötti szemlélődéseink alkalmával, a legnagyobb fokú igazságérzet és szigorú elbírálás mellett is a tények kérelhetetlen következményeit, s különösen az emberi gyengeségek alóli teljes kibontakozhatatlanságot nem lehet figyelmen kívül hagynunk. Erre tanít minket a civilisált világ legelőrehaladottabb államainak történelme, mely számtalan példát mutat fel arra, hogy a következményeikben nagyon is jótékonyaknak felismert intézmények a legerősebb elhatározás és törekvés mellett is csak hosszú idő alatt és sok erőt igénylő küzdelmekkel, s munkássággal párosult kitartással voltak érvényesíthetők, s fejleszthetők. Sőt a jelen

mozgalmi élénk tanuságot tesznek arról, hogy a miénknél fejlettebb miveltségű lakossággal dicsekvő országokban is még mindig és mindig egy, vagy más irányban mutatkoznak hiányok, s a fejlesztést igénylő intézmények újabb, meg újabb munkára serkentik az arra hivatott elemeket, s azt igényli a haladó kor szelleme, s a jobb és helyesebb iránt érdeklődő s buzgolkodó közszellem.

E tekintetben tehát mi sem tehetünk egyebet, mint komolyan fontolóra véve a jelen hiányait, s követelményeit, okulva a mult botlásain, s mulasztásain, s különösen beható megfigyelésre méltatva az elöttünk, s reánk nézve példányképpül szolgálható külföldi intézményeket; hazánk positiv körülményeihez mérten s alkalmazottan tegyük meg mindazt, mitől bármilyen tekintetben jó hatásu, s eredményes haladást reménylhetünk.

A ki el akarja érni az általa tervezett czélt, annak törekvése, s munkája csak a czél elérhetésére alkalmas módozatok és eszközök igénybe vételével lehet eredményes, s a nélkül minden igyekezet meddő foglalkozássá törpül.

Ilyen, s ezekhez hasonló eszmék szem előtt tartása mellett, kívánom nézeteimet elmondani a tervbe vett első fokú birósági reductio és epuratio kérdéseire nézve.

Mielőtt azonban ezt tehetném, nem tartom feleslegesnek a közelebbi multra egy rövid visszapillantást vetni, hogy annál teljesebb hűséggel tüntethessem fel a jelent, s egyszersmind biztosabb következtetést vonhassak a jövőre.

A mint tudva van ugyanis hazai igazságszolgáltatásunk 1848 előtti végső korszakában nagyon

is élénk és külföldön is nagy elismerésre méltott reform törekvés, s azzal kapcsolatban nagyon komoly munkásság foglalt tért, s az idő rövidségéhez képest, bizonyos tekintetben a munkának megfelelő eredmény sem hiányzott.

Azon időszak törvényhozói és szakférfiai már akkor élénk tudatával bírtak a *codificatio*, vagyis rendszeres törvénykönyvek készítése szükségességének, s ha törekvésüket a törvényalkotás terén, nem is követte az óhajtott siker, de tétlenséggel, s mulasztással nem vádolhatók, s helyrehozhatatlan botlásokkal annál kevésbbé. Az igaz, hogy e téren az *actio* nem volt szenvedélyes, heves, elhirtelenkedett s izgalmas; hanem higgadtan, tárgyilagosan s behatóan átgondolt, s különösen a régibb olyszerű hazai intézmények jogtörténeti fontosságú elveinek figyelembevételével, s lehetőleg következetes fejlesztéssel, s átalakítással párosult, észszerű, s minden tüntetést mellőzni czélt, erőltetés és rohamosság nélküli. Az akkori körülmények és viszonyok azonban nem voltak kedvezők az igazságszolgáltatási nagyobb fokú miveletek és eredmények sikerésithetésére. S pedig, ha számbavesszük, hogy hányan, kik, s mily hazafiai buzgóssággal és szakértelemmel buzgolkodtak a helyzet javításán, csak sajnálnuk kell, hogy működésüket nem kísérhette a lehető legtöbb siker, mert azok működését nem a személyes anyagi nyereség, vagy érdem, s kitüntetést hajhászó kaczerkodás zaklatta; hanem a benső hazafiai érzéssel párosult szerény kötelességérzet vezérelte, mire nézve például elégségesnek tartjuk a többek közül az 1843-ik évi büntető törvényjavaslat felemlítését.

A lényegesen, s mondhatni rohamosan változott politikai viszonyok azonban megszegték a nemes irányu elhatározás erejét, s huzamos időre tétlenségre lettek kárhóztatva jobbaink üdvös eszméikkel egyetemben.

Az 1848-ban bekövetkezett politikai változás után, az egy évtizedet meghaladó osztrák rendszer utját álta e tekintetbeni haladásunknak. Ha azonban őszinték akarunk lenni, be kell vallanunk azt is, hogy habár hazai viszonyainkkal több tekintetben ellentétben voltak az osztrák törvények, s azokkal kapcsolatos intézmények, s intézkedések és rendeletek, de azok uralma alatt ösmerkedtünk meg közelebről s mondhatni közvetlenül a törvények és eljárás rendszerességével, s az nem csekély mértékben folyt be a hazai rendszeres törvénykönyvek és eljárás utáni vágyakozásainkra, s törekvéseinkre. Csakhogy ezen vágyakozásainkat az 1861-ik évi, s későbbi események legalább eredményeikben nem eléggé igazolták. Az az előtti rendszer iránti gyűlölséget, s megvetést elég hibásan és tévesen átvittük a hatályban volt törvényekre, s inkább kitettük magunkat a rendszertelenség veszélyeinek, csakhogy u. n. hazafias, de nem eléggé indokolt ellenszenvünknek elégtételt szerezzünk. Kidobtuk az alapot lábunk alól a nélkül, hogy egy mást, lehetőleg biztosat teremthetünk volna. Ekkor jött létre az országbirói értekezlet alapján az ideiglenes törvénykezési szabályok czimén azon mű, mely a körülményekhez mérten a régi magyar jogot czélozta érvényre emelni. Azok, kik azután foglalkoztak az igazságszolgáltatással, eléggé ösmerik annak hiányait, s így felmentve érezzük magunkat azok részletes taglalásától. De az tény,

hogy az országbirói értekezlet létrejötte előtt illetékes helyről, s egyének részéről figyelmeztetve voltunk arra, hogy egyelőre jó lenne az azelőtt nálunk érvényben volt osztrák törvényeket lehetőleg hazai viszonyainkhoz idomítottan, a törvényhozás útján bekövetkezhető teljesebb codificatioig érvényben hagyni s használni; nó de akkor a jó tanács nem talált elég fogékony pártolóra.

Az 1861. évi változások azonban nem érintették hazánk erdélyi részét, mert ott változatlanul érvényben hagyattak az osztrák törvények és rendeletek; a mint azonban a következmények igazolták, a jelzett eljárás egyaránt nem volt helyes a Király-hágon tuli részben épen úgy, mint az inneniben. Mindezekre azonban már fátyolt vethettünk, mert azok pusztá emlegetésével már úgy sem sok hasznot teszünk, s jobb lesz, ha valahára már azon gondolkozunk, hogy a hibákat hogyan hozzuk helyre.

S vajjon ezen irányban haladtunk-e a legutóbbi időben?

Az osztrák rendszer megszűntével az azelőtt kinevezve volt összes birói kar hivatalnokai állomásaikról csaknem kivétel nélkül elmozdítottak, s nem sokára elfoglalták azok helyét választás útján legnagyobb részben olyanok, kiknek hazafisága nem, de szakképzettségük részben kétséges lehetett, s valószínűleg ezeknek eljárása szülte azon meggyőződést, s megállapodást, hogy azokkal, illetőleg azoknak működése mellett a helyzet továbbra tarthatatlanná vált.

Ezen felfogásnak lettek következményei az utóbbi időben eszközölt birósági szervezések. 1867. és 1869-ben ugyanis átalakítottak s szerveztettek egyelőre a felsőbb bíróságok, még pedig akkor mond-

hatni az állomások követelményeihez mértén kevés kivétellel elég sikerülten, sokkal kevesebb szerencsével és sikerrel volt már eszközölhető 1871-ben az elsőfoku bíróságok szervezése, még pedig, különösen az erdélyi részt illetőleg, ugy a törvényszékek területkörét és számát, mint általában a személykérdést illetőleg. A munka kiterjedettsége s állítólagos sürgőssége, s talán a sok partialis, territorialis és személyes érdek természetesen még nehezítette a halmozott kinevezésekkel kapcsolatos intézkedések jó sikerének elérhetését. Sőt, mint látszik, a különben oly nagyfontosságú birói függetlenség megállapítása sem termette meg várva várt következményeit. A személykérdés hiányos megoldásával okozott bajokra pedig, a birói felelősségről szóló törvény értelmében igénybe vehető fegyelmi eljárás útján sem lehetett kielégítően, s az igazságszolgáltatás nagyfontosságn érdekének és céljának megfelelően segíteni. A három és csaknem félévi tapasztalat adatai most már az elsőfoku bíróságok számának reductiojára s a személyzet epuratiojának törvényhozási úton lett kimondására vezettek. Ezen reductio és epuratioval kapcsolatos intézkedések lenének tehát hivatva arra, hogy jelen igazságszolgáltatásunk bajain a varázs gyógyhatás tüneteivel megörvendeztessenek. Hogy miként fog sikerülni, a jövő titka, s az intéző körök bölcsességétől függ.

Nem akarván számadatok s törvények idézésével fárasztani az olvasó figyelmét, ezekben kívántam jelezni röviden, s inkább csak főbb momentumaiiban, s néhol inkább csak érintőlegesen igazságszolgáltatási műveleteink azon részleteit, melyek a tervbe vett reductio és epuratio kérdései megoldására, ré-

szint kiindulási ponttól, részint pedig, és különösen intő s a gondolkozásra és következtetésre érdekes kérdőjelekként szolgálhatnak.

Szép és helyes dolog a logikai egymásután, s a mintegy természetszerű fokozatos fejlődés, vagyis fejlesztés szabályait alkalmazni, ha valahol különösen a társadalmi élet minden rétegét oly közelről s oly sok oldalról érdeklő igazságszolgáltatási műveletek eszközlésénél, mert a rendszertelenség, az elhirtelenkedés, s ezekkel kapcsolatban az illetéktelen elemek befolyásával együtt járni szokott elfogultság, s érdekhajhászó úzérkedés erősen megboszulják magukat. Azt gondolom, hogy e tekintetben nincs miért példákra hivatkoznom, mert a mint a latin közmondás kifejezi: „*exempla sunt odiosa*,“ s talán az elfogulatlan olvasó és bíráló előtt általában sokkal ismertebbek mindazon bajok, s talán a bajok volt okozói s okozatai is, minthogy egész hosszú sorát kellene ismertetni az egyes különleges, de különben nem jelentéktelen, sőt nagyon is figyelemre méltó eseteknek s jelenségeknek, s azok sajnós következményeinek.

Igazságszolgáltatásunk jelen állapotának jellemzésére tehát elég annyit kijelenteni, hogy annak elsőfoku bírósági szerkezete sem a törvényszékek területe, sem személyzete s annak beosztása tekintetében nem felelhet meg azon magasztos feladat követelményeinek, melynek betölthetése végett, a reductionnak és epurationnak minél előbb keresztül kell vitetni. Jelen polgári és bűnügyi eljárási rendszerünkkel ugyanis az egy elnökből és pár bíróból álló bármily kicsiny területre illetékessé tett apró törvényszékekkel czélt nem érhetünk; ugyszintén, ha

egyébért nem is, de különösen az állami hivatalos nyelv használata s az eljárásbani egyöntetőség miatt az eddigi eljárástól eltérőleg a nemzetiségi színezetű törvényszékek is a körülményekhez mérten idomitandók. Különösen pedig az erdélyi részt illetőleg teljes meggyőződésünk, hogy ha a jelenlegi 22 törvényszék helyett 10, legfőlebb 12 törvényszék arányos területkörrel, megválogatott személyzettel, s igen természetesen a jelenleginél mindenestre nagyobb személyzet között eszközölhető alapos, s a személyzet tagjai tehetsége és hajlamaihoz alkalmazott szakszerű munkafelosztással, igazságos és erélyes vezetés mellett, a jelenleginél hasonlíthatlanul több és jobb eredmény várható. S ha kívánatos az igazságszolgáltatásunk minden ágára, különösen kívánatos igazságszolgáltatásunk bünygyi ágára nézve, mire a reductio és epuratio alkalmával különös figyelem fordítandó; mert attól s az azzal kapcsolatos intézményektől függ a társadalom erkölcsiségének megóvása s lehető fejlesztése, a mi a társadalom létalapját, s jövőjét illetőleg különösen jelen körülményeink közepette csaknem egyedüli támaszpontunkat képezheti.

Általában véve az igazságszolgáltatás bármely ágában is az eljárás célja nem lehet egyéb, mint a törvényes igazság tisztázása, kiderítése, megállapítása, illetőleg a szó szoros értelmében értetni kellető igazságszolgáltatás. Mely cél elérhetésére míg egyfelől nem elégséges bárminő eljárási rendszer elfogadása s meghonosítása, avagy azzal kapcsolatban az eljárásnak szövevényesség s nehézkesség tétele; addig másfelől a rendszertelenség, illetőleg a birói működés egyöntetősége iránti kötelező irányelvek

hiánya, s abból kifolyólag az eljárás különfélesége, még kevésbé segít az igazságszolgáltatás céljának biztosítására s elérhetésére. Nem vagyunk ugyan barátai a birói meggyőződést korlátozó chablonszerű formáknak, de egy államban a különböző intentióju s tendenciájú eljárás, illetőleg a rendszertelenség által az eljárás tárgyát képező jogok, avagy kötelezettségeket látjuk veszélyeztetve. — Még bizonyos rendszer uralma alatt is történhetnek szabályellenesések és visszaélések, melyek orvoslásáról azonban a rendszerben magában gondoskodva kell lenni; mi nem történhetik azonban egy rendszer hiányában, midőn az eljárásban a járatlanság s hanyagság viheti a főszerepet, s azok miatt, néha helyrehozhatatlan téves eljárás keseríti el az igazságot, vagyis igazságszolgáltatást keresőket.

Ilyen, s ezekhez hasonló gondolatok foglalkoztatnak bennünket, midőn különösen hazai bíróságaink bünygyi igazságszolgáltatási eljárásán végig tekintünk, midőn tapasztalnunk kell egyfelől a rendszertelenségből kifolyó s egymástól teljesen elütő, s különböző eljárási módozatokat hazánk egyik részében az ugynevezett magyar praxis criminalis s azzal kapcsolatos eljárási útásítás alapján; hazánk másik részében pedig, a saját hazájában Ausztriában is mellőzött, s ha nálunk megtartatnék is, sok változtatást igénylő osztrák büntető perrendtartás uralma alatt kell kinlődnunk.

Vajjon miért nem lehetett eddigelé a helyzet ezen visszasságán segíteni? S miben leli rationabilis indokolását azon körülmény, hogy az egymással szomszédos Bihar- és Kolozsmegyében két, egymástól különböző eljárás szerint kell egy bünygyet vég-

eredményhez juttatni? S miben fedezhető fel acceptabilis mentsége azon eljárásnak, melyben az erdélyi részt illetőleg az ausztriai büntető perrendtartás rendeletei is gyakran mellőztetnek, avagy midőn egyenlő esetekben s egyenlő körülményekre vonatkozólag egymással ellentétes határozatok hozatnak? S nem szül-e megütközést és bizalmatlanságot az igazságszolgáltatást kereső és váró közönségben az, hogy hazánk némely részeiben még a miniszterium részéről kiadott eljárási útatisítás sem követtetik? sat.

Az ilyen s ezekhez hasonló kérdések napról napra mind inkább foglalkoztatják a szakértő és nem szakértő, de a rendszertelenség feletle káros következményeit érző közönséget, melytől a tervbe vett reductio és epuratio alapos és helyes keresztülvitele is csak részben menthet meg. Történtek felszólalások néha, ritkán az irodalom terén, vagy a parlamentben olykor-olykor czikázó interpellatiók alakjában, de ez ideig úgy látszik nem sok eredménnyel. Törvényhozó-testületünk foglalkozott sok mindennel, s a már annyira romlásnak indult társadalmi moral süljedésének megakadályozására nem sokat tehetett, ha csak nem a népoktatási törvény hatásától várja az üdvös eredményt. Azt azonban nem kellene szem elől tévesztetni, hogy ha történetesen a népoktatással teljesen rendben is lennénk — a mihez azonban mostanság kevés kilátásunk van — a társadalmi moral biztosítására s erősítésére még akkor is mulhatatlanul szükséges a helyes és gyors bűnügyi igazságszolgáltatás, annál inkább pedig, jelen zilált társadalmi viszonyaink között. A büntető törvények anyagi részét tárgyazó javaslat ugyan be van már terjesztve a törvényhozótestület

előbe, a büntető eljárás iránt azonban még javaslat sincs. Hát nem rendelkezik az ország a criminalistika terén annyi s olyan szakértőkkel, kik rövid idő alatt egy életre való s hazai körülményeinkhez lehetőleg találó büntető perrendtartási javaslatot elkészíteni képesek lennének? Valóban aggasztó helyzetben lennének, ha úgy lenne! És mi nem is az alkalmas erők hiányában találjuk codificationalis titubalásaink nyomorát és okait, hanem igenis abban, hogy szakértelmet s képzettséget igénylő munkák a törvényhozótestületben nem az arra hivatott alkalmas erők kellő mértékbeni igénybevételével végeztetnek.

Ez az oka annak, hogy oly nehezen haladhatszunk helyzetünk javításában, ezen körülményben rejlik indoka annak, hogy még a megalkotott törvények iránt sem mutatkozik azon bizalom és tisztelet, mit a törvény szentsége követelhet.

Másutt fel szokták keresni az alkalmas erőket, nálunk pedig, úgy látszik, azok részéről várják a kínálkozást, azok pedig kínálkozni tekintélyükön alóli dolognak tartják. Az idő pedig halad és selejtes nyomai s eseményei áldozatul ragadják hazánk lakóinak legdrágább kincsét, moralitását. Már pedig különösen bűnügyi igazságszolgáltatásunk hiányossága s lankadtsága felriaszthatná tétlenségükből a hivatottakat, kik legnagyobb részben különben is legtöbben az állam szolgálatában állanak, s kik épen az által tennének valódi szolgálatot az existenciájukat biztosító köznek, ha szerzett elméleti s gyakorlati képzettségük s tapasztalataik segítségével egy, a mostaninál helyesebb eljárás irányát tüntetve fel, az a szerinti rendszer kidolgozásához egész oda-

adással közreműködnének. Ezek azonban, mint fönnebb is mondva volt, meg nem kerestetnek, űk pedig a maguk részéről nem hajlandók kínálkozni.

A lankadtság és általános lehangoltság pedig, aligha alkalmas eszköz egy jóra való igazságszolgáltatási rendszer létrehozására. — Nem fog ártani azonban reflectálni azon körülményekre, melyek ezen lankadtságot és lehangoltságot legalább részben előidézték.

Annak főoka az, hogy szakértelmet és szak-képzettséget igénylő állomásokra több esetben nem szakértők, s nem különösen az azon szakmában magukat kitüntetett s érdemesített szakértők alkalmaztattak. A jó indulat pedig magában — föltételezve azonban, hogy az talán az illetőkben kivétel nélkül megvan — nem elégséges valamely szakismeretet igénylő állás követelményeinek teljesíthetése; s épen a miatt, hogy olyan állomásokra képtelenek, avagy nagyon csekély képességű egyének is alkalmaztattak, a valódi képzett egyének is elkedvetlenednek, s megfosztva látják állásukat azon nimbusztól, mit annak a mulhatatlanul föltételezni kellett képzettség s annak elismerése ad. Arra nézve tehát, hogy sok tekintetben válságossá vált helyzetünkön javíthassunk, mindenek előtt szükséges, hogy a szakerőkkel szemben igazságosabban s több méltánylással járjunk el; mert, hogy eddig némely tekintetben nem úgy történt, s az illetéktelen protectionak nagy befolyása volt, s az nagy károkat is okozott, ma már általános meggyőződés. E tekintetben pedig, elégnek tartjuk a baj okára rá mutatni, mert különben meg vagyunk győződve, hogy a bűnösök lelkét úgy is nyomja a poena peccati, s azt

velük legfőlebb is csak önző kislelkűségük képes feledtetni, s a tekintetbeni magukkal való kibékülésre terelni. Ez továbbra így nem maradhat, mert ellenkezőleg sülyedni fogunk még jobban, mint menynyire sülyedtünk. Mert hiszen nehogy azon csalódásban ringassuk magunkat, hogy a vasútak; egy pár, az alkalmazott tanerők hiányossága miatt, nem minden tekintetben kielégítő, s drágán kitarított tanintézet, avagy javítani érzelt pénzügyi körülményeink képesek lesznek a jobb jövő iránti hitet s bizalmat csak is magukban megteremteni s fenntartani.

Mindaddig, míg belülről, mint kívülről megvan a bizalmatlanság justitiánk iránt, bárminő más fajta operatiók mellett is egy nagy akadályul fog az már magában szolgálni helyzetünk javulhatását illetőleg; s mindaddig, míg a nagy közönség türi, hogy immoralis egyének szerepeljenek társadalmi életünkben, s még azok predikálják s affectálják a moral elveit s intentióit, s magát a nagy közönséget önérdüknek eszközéül használják fel; mind addig a jelenlegi lázas állapot távol fog tartani a forumtól minden tisztességes s önérdetes állampolgárt, a kik függetlenségükért üldöztetni, fenyegettetni, gunyoltatni s lenézetni magukat nem akarják.

Meglehet, hogy e sorok olvasói között akadnak olyanok is, kik azt kérdezik, hogy hát mindezek minő összefüggésben vannak általában az igazságszolgáltatással? Azokuak felelek a kövezőkben. Igenis a társadalmi élet minden nevezetesebb mozzanatának van összefüggése azzal, mert a társadalmi élet alapját a moral kell hogy képezze, s ha az moralis tekintetben gyengül, az által maga a társadalom van veszélyeztetve; a minek megakadályoz-

tatására tetemes részben épen a büntügyi igazságszolgáltatás van hivatva, ha t. i. annak kezelése s gyakorlása morális és erőlyes tényezők és közegektől intéztetik.

Avagy összeegyeztethető-e a józan észszel s ökszerű, morális elveken nyugvó gondolkozás-modorral, hogy az értelmileg fejletlenek bizonyos kisebbszerű, s a személy- és vagyon-biztonságot kevésbé veszélyeztető bűntényekért megbüntettetnek, s a törvény kijátszásával, vagy annak hiányai fölhasználásával üzetni szokott óriási gazságok büntetlenül maradhatnak s még népszerűségnek is örvendhetnek?

Avagy mindezek nem a hiányos igazságszolgáltatás következményei, s nem ezek által van leginkább megtámadva a társadalom létalapjában? Erre nézve pedig, elszomorító s kirívó példákat mutatott fel maga a hivatalnoki kar is, melynek tagjai közül már is minden gédelgetés daczára többeket kellett törvényszegésekért s bűntényekért elítélni, s hányan lehetnek még olyanok, kiknek tettei még napvilágra nem kerültek, s miket még csak a környezet sutog? Vajjon az ily esetek erősítik-e a nagy közönség megnyugvását, bizalmát? Bizonyára nem, sőt kétkedökké teszik még a jobbakkal szemben is.

Mindezekből kifolyólag tehát már ideje ébredni a stagnatióból. Mindezek meggyőzhetnek arról, hogy a politikai kérdések mellett, nem szabad elhanyagolni az igazságszolgáltatást, s ezt annak áldozatául nem szabad oda dobni. Az, a ki politikai téren képes volt bárminő érdemet szereznii, ne tartassék ki az igazságszolgáltatás rovására, mert azokkal csak az igazságszolgáltatás nyügei, s rokkantjai szaporíttanak. Az igazságszolgáltatás józan elvek szerint nem

szolgálhat a hivatlanok s képtelenek asylumául s tápintézetéül. Bármint szépítjük is azonban a dolgot, az nálunk részben megtörtént, s épen ezen kell különösen az epuratiónak segíteni.

Itt merül fel már azon kérdés, hogy mely úton segíthetünk jelen viszonyaink között helyzetünkön? Ezen kérdés megoldására az irányt magának a gyakorlati életnek elszomorító jelenségei tüntetik fel. Tudva van ugyanis, hogy törvényszéki elnökeink egy része — tisztelet a kivételeknek — nem képes állása követelményeit kellően felfogni s annak teljesen megfelelni. S ha már a vezetésre hivatottak ilyenek, milyenek lehetnek a többiek? Ki útasítja, korlátozza őket felületes működésükben? Ki szolgál példányképül a munkában, s a társadalmi életben? S mivé válik az oly nagy fontosságú birói felelősség? sat.

Tapasztalatunk szerint ugyanis a nem szakképzett elnökök határozatlan, tapogatózó eljárása zavarja még a rendelkezés alatt levő jobb erőket is; míg egy értelmes, képzett, munkás elnök tapintatos, szakértő s erélyes vezetése alatt, még a gyengébb erőknél is erősödni s javulni kell. E tekintetben egyelőre szintén nem mutatkozik más helyes út igazságügyünk tervbe vett reformálhatására, mint az epuratio. Meg kell tisztítani a birói kart a hozzá illetéktelenül bejutott nem képes elemektől, s helyükbe munkaképes szakképzett egyének alkalmazandók, kik rendes hivatali teendőik mellett bizonyára hazafi kötelességüknek fogják tartani az eljárásban tapasztalható hiányok iránt is irodalmi, vagy más téren nyilatkozni; s ez által nagyban fogják segíteni a kormányt és törvényhozó-testületet a codificatio fejlesztésében; a mit pedig, bármily nagyszámu, képtelen s inkább csak

önérdeküket, mint valódi föladatakat szem előtt tartó bíróktól s bírósági hivatalnokoktól nem várhatni. Egy, a jövőnek biztos alapul szolgáló gyakorlatot is csak arra alkalmas jó erők képesek teremteni, minek alapján, tekintettel hazai körülményeinkre, könnyű lenne föltalálni az irányt, törvényeink megalkotását, s a hiányok kijavítását illetőleg.

Egy olyan államban, melyben a hivatali s különösen a bírósági állomások az illetéktelen aspiratiók s a képtelenek tápintzetéül szolgálnak, hol nem a képzettség s a már tanusított szolgálati képesség, s egyáltalában nem a közszolgálat érdekének megfelelőleg töltenek azok be, s történnek azokban az előléptetések, már ezen körülmény egymagában hordozza a bukás csiráját.

Hallottam, hogy különösen az erdélyi részekben sokat remélnek a törvényszékek számának apasztásával öszpontosítható erők működésétől, azok azonban, ha csak is attól reménylik justitiánk lendületét, csalatkoznak; mert, ha a nagyobb személyzettel ellátandó törvényszékek nem bizatnak avatott s megbízható elnökök vezetésére, még nagyobb lesz azoknál a zavar. Bárminő hatóságnál ugyanis a helyes, tapintatos s erélyes vezetés a fődolog. Ha egy elnök nem képes fölismerni a rendelkezése alatt levő egyének képességét, hajlamait, munkatehetségét, s nem azok szerint osztja fel a munkát, s a kiosztott ügydarabok feldolgozását, s előadását nem kíséri kellő figyelemmel, ha a tekintetben egyik, vagy másik részére a néha szükséges útasítást nem képes megadni; ha az ellátott ügydarabok gyors kiadásáról nem gondoskodik; ha levéltárát nem tudja rendben tartani, s a miatt gyakran napokat kell eltöl-

teni csak is előirat kereséssel, egy teljesen tiszta és helyes alapon nyugvó nyilvántartás hiányában sat. bíróságaink kellő eredményt még a reductio után sem lesznek képesek felmutatni. Ugyancsak, jóra-
való, alkalmas elnökök rendelkezésére képzett s munkaadószóval bíró egyének alkalmaztatnak, sokkal jobb és nagyobb munkeredményre számíthatni. — Ugyanezen szempontoknak és vezérelveknél kell alapul szolgálni a reductio folytán nagyobb személyzettel ellátandó kir. ügyészsegeink és járásbíróságaink újabb rendezésénél is. Miből önként következik, hogy a reductio magában még nem, hanem csak is megfelelő epuratióval kapcsolatban fog segíthetni jelenlegi bajainkon.

A mi a felsőbb bíróságokat illeti, azoknak minden tekintetben példányképzés kell szolgálni az alsóbb bíróságokra nézve. Vajjon azoknak összeállítása olyan-e jelenleg, hogy arra képes legyen? Nem vonjuk kétségbe, hogy felsőbb bíróságaink tagjai legnagyobb részben igen derék, jellemes, szak- és munkaképesség tekintetében nagyon is megbízható egyének, azonban itt is a valószínűleg téves személyi informatio szülöttjei nem olyanok, s épen azért működésük nem is lehet egészen correct, s minden tekintetben irányadó, mely körülménynek tulajdonítható a már nem egy oldalról kifejezett bizalmatlanság.

Lehet valaki történetesen igen derék, becsületes ember, s meglehet, hogy valami más szakmában talán hasznavehető is; de abból még nem következik, hogy felsőbb bírósági functióra is alkalmas legyen. Rendszerint azzal csak olyanoknak kell megbízatni, kik már húzamosabb idő alatti szakfoglal-

kozásukkal magas foku képzettségük s érdemeiknek kiváló jeleit mutatták. De hát ugyan mi szolgáljon ösztönzésül a munkában, s a közszolgálat érdekének fejlesztésében az alsóbb hivatalnokoknál, ha a kitarító, értelmes, lelkiismeretes munkásság nem mindig szolgál qualificatióul az előléptetésre. s többször olyanok által praetereáltathatnak, kiknek azokhoz képest vagy nagyon csekély, vagy aránytalanul kevesebb qualificatiójuk van? És, ha mindezek mellett, még tekintetbe vesszük az egyenlő állásban levők különböző, s aránytalan díjazását, a nyugdíjazás rendszertelenségét, ne csodálkozzunk, hogy épen maga a hivatalnoki kar szolgáltatja az elégedetlenek s zúgolódók tetemes contingensét.

Az elsőfoku bíróságok újabb rendezése után azonban valószínűleg következni fog felsőbb bíróságaink rendezése ie, a mire nézve annak idejében részletesebben ki fogjuk fejteni nézetünket.

Mindaddig tehát, míg hivatalnokainktól nem követeltetik kellő szakképzettség és munkásság, s mindaddig, míg azok igazságos, méltányos és egyenlő alapon nem díjaztatnak, ok nélküli dolog az illetőtől beható tanulmányozással párosult correct munkát követelni. Tisztelet a kivételeknek, jelen viszonyaink között is vannak olyanok, kik helyzetükön, s a positiv körülményeken megnyugosznak; de bizonyára azokra is lehangolólag s lankasztólag hat a díjazásban tapasztalható különbség. Nem is említjük az egyenlő állásu s működési körrel felruházott egyéneknek különböző rangfokozatba helyezését, mert az alig lehetne indokolható. Ezekre példát akár hányat lehet felsorolni a budapesti és vidéki bírósági s ügyészégi személyzet illetményei közötti

aránytalan különbséget illetőleg, valamint a magasabb rangfokozatba helyezetteknek az alantabbiakétól elütő s a kellő fokozatosságot mellőző megállapításokra nézve. Vajjon mindezekben az igazság s a kiszolgáltatni kellett munka természetete s mennyiségének megfelelőleg nem kellene-e segíteni, s a tekintetben egy fokozatosan arányos s a munka természetéhez alkalmazott díjszabályzatot megállapítani? Mert ezeknek szintén káros következményei vannak, s épen a közszolgálat érdekében, s mindez nem oly csekély fontosságú dolog, mint milyennek első tekintetre látszik, mert ezekben is azon sebek egyike rejlik, mely a többek között szintén alapos s gyökeres, s minél előbb alkalmazandó gyógymódot igényel.

Mindezekről szintén azt kérdezhetné valaki, hogy minő összefüggésben van az igazságszolgáltatással, vagy plane a társadalmi morallal? Igenis összefüggésben van mind a kettővel, s a mellett, még társadalmunk létalapjával is, a mint felfejtjük a következőkben.

Az igaz, hogy sokan szeretik emlegetni, hogy jurista nemzet vagyunk, s ez tréfának meg is járja, mert mi azon állítást csak is olybá vesszük, mintha valaki azt állítaná: festő, éneklő, mathematicus, vagy ha ugy tetszik, természettudós nemzet vagyunk. Egyiknek épen annyi alapja lehet, mint a másíknak. Ha valóban jurista ország, vagy nemzet lennénk, akkor igazságszolgáltatásunknak, annyi szervezés és próbálgatás után nem ott kellene állani, a hol áll; akkor nem kellett volna elvesztenünk hitelünket a külföld előtt, részben épen hiányos igazságszolgáltatásunk miatt; hanem helyes alapon nyugvó s meg-

bizható igazságszolgáltatással kellene bírunk; bírósági hivatalnokaink nagy részében mindmegannyi jogász tekintélyt kellene respectálnunk, s egy erkölcsös, szellemes ügyvédi karban kellene gyönyörködnünk; s a ki szakférjaink megbízhatóságát bármi tekintetben kétségbe merné vonni, annak büszkén mutatnók fel a meghazudtoló példákat s eredményeket. Vajjon nem akkor lenne-e erősebb a bizalom az igazságszolgáltatás iránt, s akkor egyszerűs mind nem lenne-e erősebb a moral, s azon állapot nem inkább kizárná a megvesztegethetőséget, s nem nagyobb lenne-e tekintélye s egyszerűs mind hitele a külföld előtt?

A rendszertelen kapkodás és rabulismus még nem tett nagygyá egy államot sem; de igenis tönkre juttatta mindeniket, melyekben megfészkelődött, a mitől már mi sem vagyunk nagyon távol, mert a különböző politikai evolutiók annyira fölemésztették elemeinket s erőinket, hogy még csak egy pár lépés az eddig követett úton, s bukásunk nem fog kimaradni. Hiában ábrándozunk nagy dolgokkal, ha még a kisebb s egyszerűbbeket sem tudjuk elvégezni. Rendezzük magunkat s erősítsük benn, még pedig rationabiliter, s helyzetünk követelményeinek megfelelőleg, mint azt a hajdan kicsiny, de most hatalmas Poroszország tette, s akkor lesz tekintélyünk benn és künn. A világámitásra szánt fogásainkkal s oratióinkkal meglehet. hogy időlegesen elámithatunk néhány állampolgártársat, de állami közjólétet előidézni képesek nem leszünk.

Rendezésre váró intézményeink között pedig első helyen áll igazságügyünk, melyre nézve a fennebbiekben jelzett, meglevő több rendbeli bajokat

csak is a reductio és epuratio magukban teljesen orvosolni képesek nem lesznek; de helyesen keresztül vive mindenesetre, s különösen az epuratio s azzal kapcsolatban a bírósági személyzetnek új, erőteljes elemekkel leendő felfrissítése s gyarapítása már magában nagyon megkönnyíti, s mintegy előkészíti igazságügyünk gyökeres és végleges rendezhetésének minél előbb leendő eszközlését.

Nincs szerencsénk ismerni az intező köröknek a reductio és epuratio keresztülvitelére nézve igénybe veendő eljárási módozat iránti megállapodását, már pedig bizonyá a a legnagyobb részben attól fog függni a munka sikere, a mit a következmények igazolni is fognak.

Az eljárási módozatnak pedig, a rendelkezés alatt levő adatok, s az eddigi tapasztalatok alapján, menten minden mellék tekintettől, egészen gyakorlatiasnak, illetőleg a positiv körülmények követelményeinek megfelelőnek kell lenni; mert míg a bíróságok területei és székhelyei csak is a térkép és körző segélyével helyesen meg nem állapíthatók, addig a személykérdést illetőleg a törzskönyvlapok, s minősítvényi táblázatok s némely helyen és tekintetben kifogásolható elnöki ajánlatok, s a nálunk annyira szokássá vált illetéktelen személyes információk csak is magukban kielégítő alapul nem szolgálhatnak, mindezek mellett különösen a lehetőleg elfogulatlan szakértők részéről igénybe vétetni kellető hely- és személyismeret az, a mi az adott körülmények között lehetőleg biztos eredményre vezet. — Hely- és személyismerettel azonban csak is azok bírhatnak, kik a kérdéses helyeket lehetőleg közvetlenül ismerik, s a személyek eddigi munkás-

ságát szintén közvetlen szemlélődéseik után bírálhatják meg, föltéve mindenesetre, hogy mint ilyenek, menten minden mellétekintettől s elfogultságtól, tisztán csak az igazságszolgáltatás érdekét tartják szem előtt. Ilyeneknek jelezzük mi az eddigi szolgálatukban magukat kiválóan kitüntetett törvényszéki elnököket és elsőfoku bírósági bírákat s királyi ügyészeket, ugy szintén az országos fő- és legfőbb törvényszéki bírák és ügyészégi tagok közül szintén azokat, kik eddigi hosszabb működési idejük alatt kiválóan kitüntették magukat, nemkülönb az ország különböző vidékein már hosszabb idő óta működő s jó hírnévben álló gyakorló ügyvédek. Igazságszolgáltatásunk ezen közegei lennének tehát hivatva arra, hogy ugy a *reductio*, mint az *epuratio* iránt az igazságügyminiszteriumnak a még rendelkezésükre bocsátandó adatok alapján teljesen megnyugtató javaslatot készítsenek. E tekintetben pedig czélszerű lenne az országot mindenek előtt több, vagy legalább is két, t. i. királyhágóninnyi és túli szervezési kerületre osztani, s az említett szakférfiakból minden egyes kerület részére egy szervezési bizottságot összeállítani, s ezen szervezési bizottságok a miniszterium útastásához és megbizásához képest bizonyos határidő alatt kellően indokolt véleményes javaslatukat elkészítve, s a működött bizottság egy tagja által referáltatva, az a miniszterium további intézkedéseire nézve alapul és irányadóul szolgálhat.

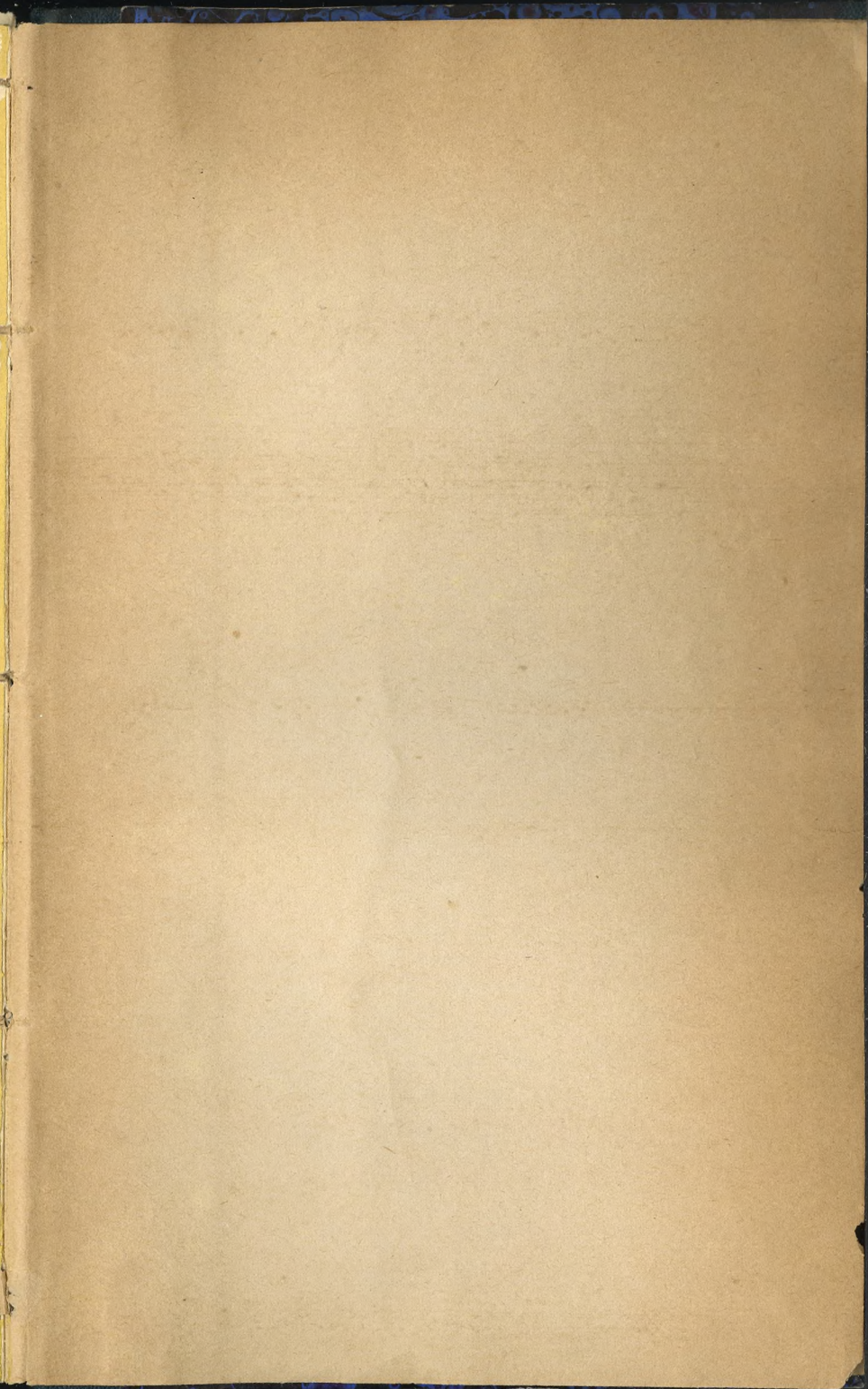
A miniszterium adminisztratív úton rendelkezik ugyan a *reductio* és *epuratio* keresztülvitelére bizonyos adatokkal, különösen a bíróságok és bírósági

hivatalnokok tehát kir. ügyszészek által fölterjesztett ügyforgalmi kimutatásokkal, melyek azonban legnagyobb részint pusztá számadatokból állván, azokból az ügyek természete, kiterjedése s azoknak a rendelkezés alatt levő munkaerőkhözi aránylagos beosztása, s főleg az annyira szükséges szakszerű foglalkoztatás igényeinek megfelelőleg csak is azok lehetnek hivatva alapos véleményt adni, kik azokkal s hasonlókkal hosszabb időn át ténylegesen foglalkozva, s élénk emlékezetével bírnak mindazon nehézségeknek és hiányoknak, melyekkel a nem kielégítő beosztás mellett, folytonosan küzödni kell. Ugyancsak azok lennének hivatva arra is, hogy az eljárás egyöntetősége s szabályozása, valamint igazságügyünk más hiányai iránt szintén indokolt véleményt adjanak.

Ilyen eljárási módozat igénybe vételével reméljük mi a reductio és epuratio kérdésének helyes megoldását, a mihez járulva a miniszter bölcsessége és erős elhatározása, egyelőre megnyugtató reménységgel várhatná be az ország a némely oldalról oly nagy foku ellenszenvvel s ellenzéssel fogadott ez iránti törvényjavaslat következményeit.

A ki akarja a czélt, annak akarni kell az eszközöket is.

DE BALLAGI GEZA.

2012

2002

